23/2024. (XII. 23.) AB határozat[1]

a Kúria Pfv.I.20.902/2023.10. számú részítélete alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről[2]

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.I.20.902/2023.10. számú részítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

Indokolás

I.

[1] 1. Szabóné Jakobi Veronika Cecília (a továbbiakban: indítványozó) jogi képviselő (Neiger, Papp és Társai Ügyvédi Iroda; eljáró ügyvéd dr. Neiger M. Tibor) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, kérve a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.I.20.902/2023.10. számú részítélete, a Tatabányai Törvényszék 1.Pf.20.078/2021/20. számú részítélete, valamint a Tatabányai Törvényszék 2.Pk.50.028/2021/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelmére hivatkozva.

[2] 1.1. Az alkotmányjogi panaszban kifogásolt ügy tényállása a bírósági határozatok, valamint az indítványozó által előadottak alapján a következők szerint foglalható össze.

[3] Az indítványozó az alapügy felperese, aki a Tatabányai Járásbíróság (a továbbiakban: elsőfokú bíróság) előtt 2014-ben benyújtott keresetében elbirtoklás megállapítása iránti keresetet terjesztett elő Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzatával szemben. Az elsőfokú bíróság 2020-ban kelt részítéletével az indítványozó keresetét elutasította.

[4] Az indítványozó fellebbezést terjesztett elő az elsőfokú részítélet ellen, amelyet a Tatabányai Törvényszék 1.Pf.20.111/2020/5. számú végzésével (a továbbiakban: hatályon kívül helyező végzés) hatályon kívül helyezett, és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására, újabb határozat meghozatalára utasította.

1 Helyreigazította: Alkotmánybíróság Határozatai 2025/7.
2 Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1975/2024.

[5] A megismételt eljárásban a Tatabányai Járásbíróság 10.P.20.022/2019/42. számú részítéletével az indítványozó keresetét ismételten elutasította. Az újabb részítélet ellen az indítványozó ismételten fellebbezést nyújtott be. A megismételt másodfokú eljárás során a Tatabányai Törvényszék 1.Pf. tanácsának kitűző végzéséből arról értesült, hogy megismételt eljárásban hozott részítélet elleni fellebbezésének elbírálása ugyanazon tanácshoz került, amely tanács a hatályon kívül helyező végzést meghozta. Erre tekintettel az indítványozó kizárási indítványt terjesztett elő a hatályon kívül helyező végzés meghozatalában részt vett tanács tagjaival szemben.

[6] A Tatabányai Törvényszék 2.Pk.50.028/2021/2. számú végzésével (a továbbiakban: kizárási kérelmet elbíráló végzés) a kizárást megtagadta. A kizárási kérelmet elbíráló tanács egyik tagja ugyanaz a bíró volt, aki a hatályon kívül helyező végzés meghozatalában is részt vett, és akivel szemben mint a végzést meghozó tanács tagjával szemben az indítványozó a kizárási indítványát előterjesztette.

[7] Ezt követően az 1.Pf.20.078/2021/20. számú részítéletével (a továbbiakban: jogerős részítélet) a Tatabányai Törvényszék az elsőfokú bíróság részítéletét helybenhagyta.

[8] A jogerős részítélettel szemben az indítványozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Kúriához. A felülvizsgálati kérelem elsődleges indoka az volt, hogy a másodfokú bíróság nem volt törvényesen megalakítva, mert az előterjesztett kizárási indítvány egyik elbírálója az a bíró volt, akivel szemben – mások mellett – a kizárási indítványt előterjesztette, ez pedig sérti a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 13. § (1) bekezdés *e)* pontjában és 18. § (1) bekezdésében foglaltakat.

[9] A Kúria Pfv.I.20.549/2023/2. számú végzésével a felülvizsgálati kérelmet visszautasította, mert azt állapította meg, hogy a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) rendelkezései szerinti, a felülvizsgálati kérelem benyújtására rendelkezésre álló 45 napos határidőt az indítványozó elmulasztotta. Az indítványozó a Kúriánál kifogást terjesztett elő az eljárás szabálytalansága végett. A Kúria ezt követően a Pfv.I.20.549/2023/4. számú végzésével a visszautasító végzést hatályon kívül helyezte, majd Pfv.l.20.902/2023/10. számú részítéletével (a továbbiakban: a Kúria részítélete) a jogerős részítéletet hatályában fenntartotta.

[10] 1.2. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz, – az Abtv. 27. §-a alapján – a Kúria részítélete, a Tatabányai Törvényszék jogerős részítélete, valamint a Tatabányai Törvényszék kizárási kérelmet elbíráló végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérve az Alkotmánybíróságtól, mivel azok álláspontja szerint sértik az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát. Az indítványozó által előadott indokolás szerint a kizárási indítványát elbíráló háromtagú tanács nem volt szabályszerűen megalakítva, és ennek következtében megítélése szerint a kizárási indítvány szabályszerű elbírálására nem került sor. A Tatabányai Törvényszék kizárási kérelmet elbíráló végzése által sérült a tisztességes eljáráshoz és a pártatlan bíróhoz való alapjoga, mivel olyan bíró vett részt a határozat meghozatalában, akivel szemben előterjesztésre került a kizárási indítvány, és a szabálytalan – nem pártatlan bíró által meghozott – kizárási indítványt elutasító határozat következtében sérült a pártatlan bíróhoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő alapjoga a Tatabányai Törvényszék jogerős részítéletének meghozatala során is, mert a tanács két tagjával szemben előterjesztett kizárási indítványa nem került tisztességes eljárásban és pártatlan bíró által elbírálva. A Kúria pedig alaptörvény-ellenes következtetést vont le azáltal, hogy a felülvizsgálati kérelemben kifogásolt bíró jogszerűen vett részt azon kizárási kifogás elbírálásában, amely kizárási kérelem nevesítetten és személy szerint vele szemben is előterjesztésre került, ezáltal a Kúria megsértette a tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő alapjogát.

II.

[11] 1. Az Alaptörvény felhívott rendelkezése:
„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”
[12] 2. A régi Pp. érintett rendelkezései:
„13. § (1) Az ügy elintézéséből ki van zárva, és abban mint bíró nem vehet részt:
[...]
e) az, akitől az ügynek tárgyilagos megítélése egyéb okból nem várható (elfogultság).”
„18. § (1) Ha a kizárás kérdését igazgatási ügykörben nem intézik el, a bíró kizárása felől ugyanannak a bíróságnak ugyanazon a fokon eljáró másik tanácsa tárgyaláson kívül is határozhat.”

III.

[13] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 50. § (1) bekezdése és az Ügyrend 5. § (1) bekezdése alapján tanácsban járt el az ügyben. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadásáról dönt, melynek során az eljáró tanács vizsgálja, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz befogadhatóságára vonatkozó törvényi feltételeknek, különösen a 27. § szerinti érintettség, a jogorvoslat kimerítése, valamint a 29–31. § szerinti követelményeknek.
[14] 1.1. Az alkotmányjogi panasz határidőben érkezett, az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, érintettsége a támadott ítéletekkel összefüggésben fennáll.
[15] 1.2. Az indítvány megjelölte az indítványozó jogosultságát és az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés és 52. § (1b) bekezdés *a)* pont]; az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben kérte az Alkotmánybíróság eljárását.
[16] Az indítványozó megjelölte az eljárás megindításának indokait, az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét, továbbá indokolta, hogy a sérelmezett bírói döntések álláspontja szerint miért ellentétesek az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b)* és *e)* pont]. Az indítványozó továbbá kifejezett kérelmet terjesztett elő a támadott bírói döntések megsemmisítésére [Abtv. 52. § (1b) bekezdés *f)* pont].
[17] 2. Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság feltételeként határozza meg, hogy az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E befogadhatósági feltételek vagylagos jellegűek, így fennállásukat az Alkotmánybíróság külön-külön vizsgálja {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
[18] Ennek vizsgálata során az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az indítvány megfelel a befogadhatóság törvényi feltételeinek, ugyanis a kizárási kérelemmel érintett bírónak a Tatabányai Törvényszék kizárási kérelmet elbíráló végzésének meghozatalában történt részvétele felvetheti az Abtv. 29. §-a szerinti, a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét. Csak érdemi alkotmányossági vizsgálat eredményeként állapítható meg, hogy a Kúria részítéletének az a jogértelmezése, amely a felülvizsgálati kérelemben kifogásolt bíró részvételét a kizárási kérelem elbírálásában jogszerűnek ítélte meg, összhangban áll-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében előírt pártatlan bírósághoz való alapjoggal.

[19] 3. Az előadó alkotmánybíró az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján – a befogadásról szóló döntés helyett – a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozattervezetet terjesztett az Alkotmánybíróság elé.

IV.

[20] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.

[21] 1. Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelmét arra hivatkozva állította, hogy a kizárási indítványát elbíráló háromtagú tanács nem volt szabályszerűen megalakítva, mivel olyan bíró vett részt a határozat meghozatalában, akivel szemben előterjesztésre került a kizárási indítvány, a Kúria pedig mindezt jogszerűnek fogadta el, megsértve ezáltal az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő alapjogát.

[22] A Kúria a Pp. 13. § (1) bekezdésének értelmezéséből kiindulva úgy foglalt állást, hogy a kizárási kérelem arra a bíróra vonatkozhat, aki az adott ügy elintézésében részt vesz, az indítványozó kizárás iránti kérelme ezért a Kúria szerint tartalmilag csak úgy volt értelmezhető, hogy az a hatályon kívül helyezés folytán megismételt elsőfokú eljárásban hozott részítélet elleni fellebbezést elbíráló tanács tagjai ellen irányult. Ennek a tanácsnak azonban már nem volt tagja a kizárási indítvánnyal érintett, de a kizárási indítvány elbírálásában részt vevő bíró, ebből következően a Kúria szerint nem volt akadálya annak, hogy a törvényszék olyan másik tanácsa bírálja el az indítványozó kizárás iránti kérelmét, amely tanácsnak ez a bíró is tagja volt. A hatályon kívül helyező végzésben pedig érdemben nem bírálták el az elsőfokú részítélet elleni fellebbezést, eljárásjogi okokból történt a hatályon kívül helyezése (a Kúria részítélete, Indokolás [38]–[39]).

[23] Annak a kérdésnek az érdemi megítélése során, hogy a Kúria ezzel a jogértelmezésével megsértette-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése rendelkezéseiben foglalt tisztességes és pártatlan bírósághoz való jogot, az Alkotmánybíróság az alábbi gyakorlatára volt tekintettel.

[24] A tisztességes bírósági tárgyaláshoz való jog része a pártatlanság követelménye, mely az eljárásban részt vevő személyekkel szembeni előítélet-mentes, elfogulatlan eljárás követelményét jeleníti meg. A pártatlanság követelményének van egy szubjektív, a bíró magatartásában rejlő és egy objektív, a szabályozásban megnyilvánuló követelménye {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [48], hivatkozza: 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [38]}. A pártatlanság követelménye értelmében el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében {3353/2024. (X. 8.) AB határozat, Indokolás [34]}. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a törvény által felállított bíróság függetlensége és pártatlansága egy olyan általános jogelv, amely a legalapvetőbb emberi jogok közé tartozik {lásd például: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [25]; 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [38]}. Független és pártatlan bíráskodás hiányában az egyéni jogok érvényesítése szenved csorbát. Mindebből következik, hogy a tisztességes bírósági tárgyalás követelményrendszerének szerves részét alkotó függetlenség és pártatlanság a demokratikus jogállamokban feltétlen érvényesülést kívánó alkotmányos igényként jelentkezik {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [28]; lásd erről még: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]; hivatkozza: 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [38]}.

[25] Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában következetesen hangsúlyozta, hogy „[a] pártatlanság követelményének tényleges érvényesülését elsődlegesen az eljárási törvényekben megfogalmazott kizárási szabályok garantálják. […] Az abszolút kizárási okok lényege, hogy azok bármelyikének fennállása kizárja a bírót az eljárásból anélkül, hogy vizsgálnák, ténylegesen elfogult-e a bíró. A relatív kizárási okok esetében viszont vizsgálandó a bíró esetleges elfogultsága” {21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [39]; 3353/2024. (X. 8.) AB határozat, Indokolás [38]}.

[26] Az Alkotmánybíróság az eljáró bíró pártatlanságának, illetve a bíró kizárásának kérdése az Alkotmánybíróság több döntésében is érdemi vizsgálatot szükségessé tevő kérdésnek minősült.

[27] Ugyanakkor a bírói döntések alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság tartózkodik attól, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]; 3480/2020. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [27]}.

[28] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben szakjogi – így nem az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó alkotmányossági – kérdésnek tekinti azt a kérdést, hogy a hatályon kívül helyezés folytán megismételt elsőfokú eljárásban hozott részítélet elleni fellebbezést elbíráló tanács tagjaival szemben ténylegesen fennáll(t)-e a Pp. szerinti valamely kizárási ok arra figyelemmel, hogy a tanács (egyes) tagjai már korábban, a hatályon kívül helyező végzés meghozatalában is részt vettek.

[29] A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes. Az Alkotmánybíróság nem vonhatja el azonban az ítélkező bíróságok hatáskörét az előttük fekvő tényállás elemeinek átfogó mérlegelésére, csupán a mérlegelés alapjául szolgáló jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját, illetve a mérlegelés alkotmányossági szempontjainak a megtartását vizsgálhatja felül. A rendes bíróságnak tehát fel kell ismernie egy-egy ügy alapjogi vetületét, és el kell végeznie az alapjog és a korlátozására esetlegesen okot adó védendő értékek összevetését, alapjogi mérlegelést kell folytatnia, amelyre az indokolásában ki kell térnie {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]; 3259/2022. (VI. 3.) AB határozat, Indokolás [32]; 3038/2024. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [35]; 3080/2024. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}.

[30] A panasz kapcsán alkotmányjogi szempontból annak van jelentősége, hogy a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálásakor tulajdonított-e jelentőséget a pártatlan bírósághoz való jog szempontjából annak a körülménynek, hogy a felülvizsgálati kérelemben kifogásolt bíró részt vett annak a kizárási kérelemnek az elbírálásában, amely kizárási kérelem nevesítetten és személy szerint vele szemben (is) előterjesztésre került.

[31] Az indítványozó ugyanis alkotmányjogi panaszában a pártatlanság sérelmét kizárólag arra alapozta, hogy a kizárást megtagadó végzés meghozatalában az a bíró is részt vett, akivel szemben a kizárási kérelem előterjesztésre került.

[32] A Kúria abból indult ki, hogy a régi Pp. 13. § (1) bekezdésének helyes értelmezéséből következően az ügy elintézéséből van kizárva az a bíró, akivel szemben objektív vagy szubjektív kizárási ok áll fenn.

[33] A régi Pp. által szabályozott kizárási okokkal kapcsolatban az Alkotmánybíróság arra mutatott rá, hogy a kizárási okokat két jól elhatárolható csoportra – egyfelől az ún. abszolút, másfelől az ún. relatív okokra – lehetett osztani. A régi Pp. 13. § (1) bekezdése öt kizárási okot határozott meg, ezek közül az *a)–d)* pontban szabályozottak abszolút okok. A 13. § (1) bekezdés *e)* pontja relatív kizáró okot szabályozott: nem járhat el az, akitől az ügy tárgyilagos megítélése egyéb, a 13. § (1) bekezdés *a)–d)* pontjában nem nevesített okból nem várható {lásd: 215/B/1999. AB határozat, ABH 2001, 1067, 1071–1072.; a határozatot az Alaptörvény hatálybalépését követően megerősítette: 3255/2015. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [35]; 3343/2017. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [20]; 3257/2020. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [37]}. A relatív kizárási ok megfogalmazása általános, és minden olyan okot átfog, amelyek nevesítése sokféleségük folytán nem lehetséges, és ezért hozzájuk megdönthetetlen vélelem sem fűzhető. Ebből pedig az következik, hogy jellemzően külön vizsgálandó maga az elfogultság alapjául szolgáló tény valósága és az, hogy ez a körülmény alkalmas-e az elfogultság megalapozására {1150/D/2008. AB határozat, ABH 2011, 1884, 1889.; a határozatot az Alaptörvény hatálybalépését követően megerősítette: 3255/2015. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [35]; 3194/2016. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [20]–[21]}.

[34] Az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy a régi Pp. érintett szabálya éppen a pártatlan eljáráshoz való jog garanciájaként rendeli el annak a kizárását az ügy elintézéséből, illetve – bíróként – az eljárásból, akitől az ügynek tárgyilagos megítélése egyéb okból nem várható (elfogultság) {lásd: 1150/D/2008. AB határozat, ABH 2011, 1884, 1889.; a határozatot az Alaptörvény hatálybalépését követően megerősítette: 3255/2015. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [35]; 3194/2016. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [20]–[21]}.

[35] A Kúria felülvizsgálati részítéletében helyesen mutatott rá arra, hogy a bíróság összetételére vonatkozó rendelkezések a polgári eljárásjog garanciális jellegű szabályai körébe tartoznak, ezért megsértésük súlyos jogkövetkezményeket von maga után: ha a bíróság összetételére vonatkozó rendelkezések sérülnek, az olyan súlyos jogszabálysértés, ami megalapozza az így született határozat hatályon kívül helyezését.

[36] Ebből azonban a Kúria azt a következtetést vonta le, hogy a felülvizsgálati kérelemben kifogásolt bíró jogszerűen vett részt annak a kizárási kérelemnek az elbírálásában, amely kizárási kérelem nevesítetten és személy szerint vele szemben (is) előterjesztésre került.

[37] Ugyanakkor az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítványozónak a bíró részvételével kapcsolatos ellenérvei egyértelműen megalapozták azt a következtetést, hogy az eljáró bíró, illetve a tanács az indítványozói érvekben foglalt körülmények folytán nem tekinthető pártatlannak.

[38] A régi Pp. 18. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy „[h]a a kizárás kérdését igazgatási ügykörben nem intézik el, a bíró kizárása felől ugyanannak a bíróságnak ugyanazon a fokon eljáró másik tanácsa tárgyaláson kívül is határozhat.” A 699/B/1995. AB határozat, amely ennek a rendelkezésnek az alkotmányellenességét – az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében biztosított pártatlan bírósághoz való joggal összefüggésben – vizsgálta, ezt a rendelkezést úgy értelmezte, hogy „a kizárási ok bejelentésének elintézése ugyanannak a bíróságnak másik, az ítélkezés tevékenységében független tanácsa hatáskörébe tartozik” {ABH 1995, 795. Ebben a 699/B/1995. AB határozatban foglaltakat megerősítette az 1150/D/2008. AB határozat, ABH 2011, 1884, 1890–1891.; az 1150/D/2008. AB határozatot az Alaptörvény hatálybalépését követően megerősítette: 3255/2015. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [35]; 3194/2016. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [20]–[21]}.

[39] Mindezekre, valamint a pártatlan, az adott kérdésben nem érdekelt bírói fórumhoz való jog (nemo iudex in sua causa) elvére tekintettel jelen ügyben a kizárási indítványt elbíráló tanácsnak nem lehetett volna tagja az a bíró, akivel szemben az indítványozó kizárási indítványt terjesztett elő. Jelen esetben ugyanis a megismételt másodfokú eljárásban az a bíró is részt vett a kizárási indítvány elbírálásában, akivel szemben a kizárási indítvány előterjesztésre került.

[40] Mindezek alapján a Tatabányai Törvényszék kizárási kérelem elbírálásának tárgyában eljáró tanácsa összeállításával nem biztosította az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének megfelelően az indítványozó ügyének független és pártatlan bíróság általi elbírálását, függetlenül attól, hogy a kizárási kérelem egyébként érdemben megalapozott-e, vagy sem.

[41] A régi Pp. 16. (4) bekezdése lehetőséget teremtett a kizárási ok peres fél által történő bejelentésére, melynek a peres eljárás bármely szakaszában helye volt, kivéve a régi Pp. 13. § (1) bekezdés *e)* pontja alá tartozó okot. Az indítványozó ügyében alkalmazandó régi Pp. rendelkezései szerint a kizárási indítványt elbíráló határozattal szemben fellebbezési jog nem volt külön biztosítva, azt csupán a régi Pp. 18. § (4) bekezdése szerint az érdemi határozat elleni fellebbezésben lehetett panaszolni, amit az indítványozó a felülvizsgálati kérelemben meg is tett. A kifogásolt alapjogsérelem, az indítványozó állítása szerint, a másodfokú eljárásban következett be. E jogsérelem ellen jogorvoslatot a felülvizsgálati eljárásban kereshetett volna.

[42] A Kúria azonban a felülvizsgálati kérelem ezen részének elbírálása során a bíró kizárására vonatkozó szabályokat nem az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összhangban értelmezte, ezáltal megsértette az indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes és pártatlan bírósághoz való jogát.

[43] A Kúria tehát a konkrét ügyben nem ismerte fel, hogy az indítványozónak a Tatabányai Törvényszék kizárási indítvány elbírálása tárgyában eljáró tanácsának megalakításával összefüggő körülmények a konkrét ügyre alapjogi jelentőséggel bírnak a pártatlan bírósághoz való jog szempontjából. A Kúria nem ismerte fel az ügy alapjogi vetületét, és nem folytatta le az alapjogi mérlegelést, illetve erre az indokolásában nem tért ki. Az Alkotmánybíróság szerint a pártatlanság követelménye jelen esetben azáltal sérült, hogy a Tatabányai Törvényszék 2.Pk.50.028/2021/2. számú végzése meghozatalában az a bíró is részt vett, akivel szemben a kizárási indítvány előterjesztésre került.

[44] 2. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria felülvizsgálati végzése nem vette figyelembe az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes és pártatlan bírósághoz való jogból fakadó követelményeket, ezért ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével. Erre tekintettel a felülvizsgálati végzést a rendelkező részben foglaltak szerint, az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megsemmisítette.

V.

[45] Az Alkotmánybíróság e határozatának a Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdés második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2024. december 3.

Dr. Varga Réka s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Réka s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese, az aláírásban akadályozott *dr. Handó Tünde* alkotmánybíró helyett

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,

Dr. Horváth Attila s. k.,

alkotmánybíró

alkotmánybíró

Dr. Varga Réka s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese,
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Patyi András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[46] Egyetértek a rendelkező részben foglaltakkal, ugyanakkor lényegesnek tartom az alábbiak hangsúlyozását.

[47] 1. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás (fair trial) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes {6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95.; 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]; 3003/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [25]}.

[48] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a független és pártatlan bírósághoz való jog a tisztességes eljárás követelményrendszerének olyan lényeges elemei, amelyek érvényesülése nélkülözhetetlen a többi alkotmányos alapjog védelméhez. E követelmények nyújthatnak ugyanis garanciát arra, hogy a felek egyéni jogairól egy valóban semleges fórum hoz döntést. Másfelől a független és pártatlan bíróság a jogállamok működésének egyik legfontosabb alapelve. A demokratikus jogállamokban ugyanis nélkülözhetetlen, hogy a bíróság döntései a kötelező erő és a véglegesség igényével léphessenek fel. A bíróság pedig kizárólag akkor felelhet meg ezeknek a várakozásoknak, ha eljárásait függetlenül és pártatlanul, a tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerével összhangban folytatja {erről lásd: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]}. Független és pártatlan bíráskodás hiányában az egyéni jogok érvényesítése szenved csorbát. Mindebből következik, hogy a tisztességes eljárás követelményrendszerének szerves részét alkotó függetlenség és pártatlanság a demokratikus jogállamokban feltétlen érvényesülést kívánó alkotmányos igényként jelentkeznek {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [28]}.

[49] Az Alkotmánybíróság a pártatlan bírósághoz való jog lényegét akként foglalta össze: „[a] pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog [...] az eljárás alá vont személy iránti előítélet-mentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében (ABH 1995, 346, 347.). A pártatlanság kérdését objektív és szubjektív nézőpontból egyaránt vizsgálni kell. A pártatlanság egyrészt azt a követelményt támasztja, hogy a bíróság tagjai személyes előítéletektől mentesek legyenek, másrészt – objektív nézőpontból vizsgálva – megvan-e a pártatlanság megfelelő látszata [vö.: 67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995, 346.; 32/2002. (VI. 4.) AB határozat, ABH 2002, 153.; 17/2001. (VI. 1.) AB határozat, ABH 2001, 222.]” {3343/2017. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [19]}.

[50] A pártatlanság látszatának fontosságát az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) is hangsúlyozza: biztosítani kell, hogy az eljárás tisztességessége nyilvánvaló legyen. Az EJEB rámutatott arra is, hogy a nyilvánosság fokozott érzékenysége a tisztességes igazságszolgáltatás vonatkozásában igazolja a látszatoknak tulajdonított növekvő jelentőséget {Kress kontra Franciaország [GC], (39594/98), 2001. június 7., 82. bekezdés; Martinie kontra Franciaország [GC], (58675/00), 2006. április 12., 53. bekezdés; Menchinskaya kontra Oroszország, (42454/02), 2009. január 15., 32. bekezdés}. Az EJEB azonban azt is világossá tette, hogy az érintett személyek álláspontja az eljárás tisztességességével kapcsolatosan önmagában nem döntő. A bíróság előtt álló személyekben az eljárás tisztességességével kapcsolatosan felmerült aggályoknak objektíve igazolhatóknak kell lenniük [Kraska kontra Svájc, (13942/88), 1993. április 19., 32. bekezdés].

[51] Az alkotmánybírósági vizsgálat jellegét illetően ezért – figyelemmel az EJEB gyakorlatára is – lényeges hangsúlyozni, hogy azokban az ügyekben, amelyekben kétség támad a bíró pártatlansága tekintetében, az eljárás alá vont személy kételye fontos ugyan, de a döntő jelentőségű körülmény mégis az, hogy ez a kétely objektív szempontokkal igazolható-e {34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [32]; 3038/2017. (III. 7.) AB végzés, Indokolás [24]–[25]; 3185/2017. (VII. 14.) AB végzés, Indokolás [21]–[22]; 3080/2018. (III. 5.) AB határozat, Indokolás [21]}. A pártatlanságot csak akkor lehet megalapozottan kétségbe vonni, ha a pártatlanság hiányának kézzelfogható jelei merülnének fel az eljárás során {3243/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [30]}.

[52] 2. A jelen ügyben egyértelműen megállapítható, hogy a Tatabányai Törvényszéknek a megismételt eljárásban eljáró 1.Pf. tanácsának, illetve annak tagjainak pártatlansága vonatkozásában semmilyen objektív kétely nem merülhet fel. Megállapítható az is, amint erre a Kúria is rámutatott, hogy a megismételt eljárásban eljáró törvényszéki tanács más összetételben járt el, mint a megelőző eljárásban, és O. F. bíró ennek a tanácsnak nem volt tagja. Egyetértek ezért a Kúria megállapításával abban, hogy formálisan nem sértette az eljárási szabályokat az, hogy a kizárás iránti kérelmet elbíráló tanácsnak e bíró tagja volt. Lényeges körülmény azonban, hogy O. F. bíró az indítványozó kizárás iránti kérelmével érintett bíró volt. E körülmény pedig objektív kétséget ébreszt(het) a kizárás iránti kérelmet elbíráló tanács pártatlanságát illetően.

[53] Mindezek alapján úgy gondolom, hogy a jelen ügyben az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésén alapuló pártatlan bírósághoz való jog sérelmét nem az okozta, hogy az ügyben az eljárási szabályok alapján kizárt bíró vett rész, hanem az, hogy a kizárás iránti kérelmet olyan tanács bírálta el, amelynek egyik tagja a kizárás iránti kérelemmel érintett volt. Ebből következően, jóllehet sem a törvényszék, sem a Kúria az eljárási szabályokat nem sértette a döntésével, ugyanakkor a pártatlanság látszatának sérelme mégis megállapítható.

Budapest, 2024. december 3.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

TARTALOMJEGYZÉK

23/2024. (XII. 23.) AB határozat 1
a Kúria Pfv.I.20.902/2023.10. számú részítélete alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről 1
Indokolás 1
I. 1
II. 3
III. 3
IV. 4
V. 7
Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása 8